

РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ПРОСТОРУ У СВІТЛІ ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНОГО, ФУНКЦІОНАЛЬНО-СЕМАНТИЧНОГО ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО АНАЛІЗУ: КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ

Ткаченко Н. Д.

Київський національний лінгвістичний університет

Статтю присвячено аналізу лексико-семантичних, лексико-граматичних та функціонально-семантичних особливостей лінгвокультурних репрезентацій простору у британському та американському варіантах англійської мови та визначенню критеріїв їх класифікації. Лексико-семантичний, лексико-граматичний та функціонально-семантичний критерії дозволили класифікувати лінгвокультурні репрезентації простору за структурою, семантикою та функцією, дослідити історичні, антропологічні, предметні, стилістичні, національно-культурні та інші конотації просторового коду, а також виокремити продуктивні типи словотворення аналізованих слів, словотвірних основ, а також моделі словосполучень зі значеннями простору. Зіставний аналіз британського та американського варіантів англійської мови дозволив визначити територіальні дивергенти форми та змісту лінгвокультурних просторових номінацій.

Ключові слова: лінгвокультурологія, простір, функціональна семантика, лексична семантика, лінгвокультурема, класифікація.

The article deals with the cultural linguistic analysis of the lexico-semantic, lexico-grammatical and functionally-semantic peculiarities of space representations in the British and American variants of the English language of Great Britain and the USA and determine the criteria of classification. Lexico-semantic, lexico-grammatical and functionally-semantic criteria gave ground for classifying cultural linguistic representations of space according to their structure and function, to investigate historical, anthropological, stylistic and other connotations of space code as well as to determine productive types of the analyzed words, word stems as well as word-combination models with space meaning. Contrastive analysis of the British and American English allowed to determine cultural linguistic nominations of divergent forms and functions.

Key words: cultural linguistics, space, functional semantics, lexical semantics, cultural linguistic unit, classification.

У сучасних лінгвістичних студіях чимало уваги приділено вивченню культурологічної ситуації країн світу, виробленню понять та методик лінгвокультурологічного аналізу мовних одиниць. Багато праць присвячено висвітленню національних кодів культур (див., зокрема праці В. В. Воробйова [3], В. А. Маслової [4], В. Красних [8], П. С. Снітко [18] та ін.). Класифікація просторових номінацій з позиції лінгвокультурології потребує уточнення й поглиблення, чим зумовлена актуальність статті.

Лінгвокультурними репрезентаціями в роботі вважаємо мовні одиниці – вербалізації культурного надбання народів світу. Лінгвокультурні репрезентації зі значенням простору в англійській мові Великої Британії та США охоплюють лексико-граматичні, лексико-семантичні та функціонально-семантичні засоби вербалізації концепту SPACE.

Мета статті – визначити критерії класифікації особливостей лексико-граматичних, лексико-семантичних та функціонально-семантичних репрезентацій простору на засадах лінгвокультурології. Мета статті визначає такі її **завдання:** 1) систематизувати сучасні підходи до класифікації мовних явищ і на їх основі розробити критерії класифікації лінгвокультурних

репрезентації простору; 2) систематизувати лінгвокультурні репрезентації простору у вигляді ФСП "space"; 3) визначити національно-культурні особливості репрезентацій ФСП "space" у сучасній англійській мові Великої Британії та США.

У лінгвістиці розроблена система понять як засад класифікації й ширше – типологізації мовних одиниць, категорій та явищ. При цьому класифікацію мовних одиниць розуміємо як розподіл мовного матеріалу за певними критеріями (принципами), категоріями [9, с. 267], типологічну класифікацію – як класифікацію мов за загальними лінгвістичними категоріями [6, с. 13]. Типологічні класифікації слов'янських, германських та інших мов були розроблені І. В. Корунцем [5], М. П. Кочерганом [6, 7], С. І. Тереховою [20], Ш. Р. Басировим [1], граматична класифікація – О. І. Смирницьким [17]. В. А. Маслова узагальнила теоретичну базу лінгвокультурології, у тому числі й її базові поняття, методи та напрями дослідження [10]. Лінгвокультурологічні поняття включають культурний концепт, константи культури, культурні настанови, коди культури, культурні конотації, мовну картину світу, культурний простір, мовну особистість, категоріальні слова, прецедентні імена культури та ін. [11; 15, с. 49; 3; 8; 16, с. 28; 9, с. 90–91]. Лінгвокультурологічне дослідження також поєднує три семіотичні аспекти: семантику, синтактику і прагматику [3]. Розглянемо детальніше лексико-граматичні, лексико-семантичні та функціонально-семантичні репрезентації ФСП "space" в англійській мові Великої Британії та США.

Лінгвокультурні репрезентації простору належать до просторового коду культури, який сприяє концептуалізації уявлень про світ у свідомості людини. Досліджувані номінації простору різняться за граматичними, лексичними, семантичними та функціональними ознаками та за різномірною належністю просторових лінгвокультурем [3]. Такі номінації охоплюють структурно-семантичні національно-культурні особливості досліджуваних мовних одиниць, схожих за семантикою [14, с. 65-66]. Досліджувані одиниці були також класифіковані й розглянуті у словосполученні та реченні [21, с. 507]. Лексико-семантичні номінації вирізняються як національні назви видів простору. Стилїстична семантика функціонально-семантичних номінацій простору являє собою вживання досліджуваних репрезентацій у різних стилях та жанрах мови. Серед аналізованих номінацій простору є історизми, архаїзми, професійні, політичні, економічні терміни, побутові, інтернаціональні мовні одиниці, представлені топонімами, номінаціями предметів та ін. [5, с. 151–153], а також так звані перехідні явища ФСП, у яких просторовий код позначено через інші культурні коди та навпаки. Спираючись на здобутки функціональної семантики, загальної лінгвістики та лінгвокультурології, пропонуємо таку класифікацію лінгвокультурних репрезентацій ФСП "space" у британському та американському варіантах англійської мови.

І. Лексико-граматичний критерій. Загальні номінації простору різняться за лексико-граматичною віднесеністю (іменники, прикметники, прислівники, дієслова перебування та руху у просторі та ін.). Іменники поділяються на такі класи: 1) загальні іменники (апелятиви) абстрактні: *borough, county* та конкретні: *field, hill*; 2) власні іменники: *Glasgo, Springfield, Wells, Scotland*. За семантичною структурою виділяють моносеми (наприклад, *street*) та полісеми (наприклад, *area*) [23, с. 281, 335; 26, с. 58, 1378].

До лексико-граматичних особливостей належить уживання іменників з артиклем та без артикля. У переносному значенні без артикля вживаються іменники простору *earth, land, ground* та ін. У словосполученнях та висловленнях з культурологічною семантикою, наприклад, *on earth* уживається в емотивних словосполученнях: *What on earth are you doing? Who on earth told you that?* [26, с. 432]. Інша лексико-граматична особливість – уживання просторових іменників в однині та множині, наприклад: *waters* означає "морський тракт, який належить певному народу" [28, с. 3701].

За морфемним складом лінгвокультурні репрезентації утворюють опозиції – прості / складні / складені мовні одиниці. До складних номінацій належать номінації за продуктивністю творення: складні іменники, утворені за основою (афіксоїдом) із значенням параметрів простору: *mega-*, *globo-* [4], наприклад, *globoprotesters*, *megacity*, *megamarket* та ін. Серед непродуктивних словотвірних компонентів можна визначити історичний корінь топонімів *-shire*: *Lancashire*, *Yorkshire*, *Cheshire* та ін. Іншим прийомом утворення складних іменників є прийом телескопії – поєднання двох слів у одне, за якого просторовий компонент семантики поєднується з непросторовим: *homopreneur* означає “підприємець, який працює вдома” [4, с. 12]. Складені іменники можуть бути утворені з різних частин мови, наприклад, прислівника *near* зі значенням близького розташування: *near-bank*, *near-desert*, *near-dictator*, *near-president* [4, с. 10, 18] та ін.

Складні іменники для позначення національної належності можуть утворюватися кореневими морфемами або основами: *Amerind*, *Amerasian* [24, с. 32] та ін.

II. Лексико-семантичний критерій. Лексико-семантичні номінації охоплюють назви видів простору, наприклад, шляхів сполучення: *arterial*, *artery*, *avenue*, *boulevard*, *drag*, *drive*, *expressway*, *freeway*, *high road*, *highway*, *pass*, *pike*, *road*, *roadway*, *route*, *row*, *street*, *thoroughfare*, *trace* [39].

III. Функціонально-семантичний критерій. Просторові лінгвокультурні номінації – власні назви виконують функцію найменування географічних об'єктів, предметів та ін. Номінації простору у функції топонімів за прийнятою термінологією включають такі географічні назви [41]: 1) частин світу: *East*, *West*, *South*, *North*; 2) назви континентів, островів: *America*, *Australia*, *the British Isles*; 3) назви природних зон: *tropics*, *savana*, *preria*; 4) гідроніми: *the Thames*, *the Severn*, *Niagara Falls*, *Lake Ontario*; 5) ороніми: амер. *Grass Valley*, *Antelope Valley*, *California Coast Ranges*, *Oxnard Plain* [39]; 6) назви країн: *Great Britain*, *the USA*; 7) штатів США: *Ohio*, *California*, *Texas*, *Visconsin* та ін.; 8) хороніми: брит. *Hampshire*, *Devonshire*, *Lancashre*, *Yorkshire*; 9) назви кварталів: брит. *Soho*, *Greenwich Village*, *Heathrow*, *Hampstead* та ін. [34]; 10) акціоніми: *London*, *Oxford*, *Chicago*, *Glasgo*, *New York*.

До номінацій простору – власних назв належить чимало запозичень з інших культур. Дублями топонімів у США стають назви британських міст *Birmingham*, *Aberdeene*, *Lincoln*; держави на Близькому Сході *Palestine*, єгипетського міста *Memphis*; селища *Greenwich Village* – кварталу Лондона, що свідчить про етнічні корені населення США. До функціонально-семантичних репрезентацій належать антропонімізовані топоніми, які увіковічують історичних та відомих осіб: *Columbus*, *Washington*, *Lincoln*, *Jefferson*, *Jackson* [39].

Топоніми утворюють антропоніми, у складі яких назва людини надає топоніму акціональних конотацій, наприклад, місце діяльності людини у сполученні N + N: *England looker* [25, CEP2215], походження: *England's manager* та ін. У складі номінацій – феодалних титулів компонент-топонім позначає володіння певною територією в моделі N + of + N: *Dutches of Southerland*. У складі антропонімів топонім може означати місце визнання, як, скажімо, у моделі Adj. + N: *American Sweetheart* – актриса М. Пікфорд [25], *American Scott* – американський письменник Ф. Купер [24, с. 32]. У назвах національностей громадян прикметник *American* визначає мешканців США, а їхнє походження визначено означуваним іменником: *American Indian*, *American Asian* [24]. Отже, британські та американські топоніми-антропоніми розрізняються моделями побудови словосполучень – їхніх номінацій.

Назви урбанізованих природних зон та селищ, частин світу, районів великих міст (Лондона, Нью-Йорка та ін.) складаються з найменувань рельєфу, природних зон та інших характеристик, серед яких переважають параметричні, геометричні, фітонімічні та ін., наприклад: *Round Pond*, *Highgate*, *Primrose Hill*, *Heathrow*, *Hampstead*, *Blackheath* у Лондоні [34]; *Long Island*, *Cony Island*, *Wheatly Hills* у Нью-Йорку [42]. Назви національних кварталів виражають

традиції збереження народами світу своєї демографії та культурної спадщини: *Greek Cypriot Quarter, China Town* у районі Лондона *Soho* [34]; *Chinatown, Spanish Harlem, Negro Harlem* у Нью Йорку [42].

Функціонально-семантичні номінації простору – годоніми, агороніми, урбаноніми – назви вулиць, доріг, площ, парків та ін. – відображають геометричні поняття, тоді як означення виявляють історичний, архітектурний, предметний, природний та інші коди: *Victorian Line, Picadilly Circus, Trafalgar Square, Park Lane, Cherring Cross; Petticoat Lane*. Назви відомих будинків у Лондоні містять історико-символічні конотації: *British Parliament, Bukingham Palace, the Tower, Westminster Abbey* [33]; у Вашингтоні: *the White House, the Senate; Duke Mansion, the Frick Museum* [24, с.172].

Деякі номінації простору, зокрема, годоніми, агороніми, урбаноніми включають семантичний компонент кольороназв: брит. *Golden Green* [33, с. 46]; історичні назви: *Caledonian Canel* [30, с. 260], *Trafalgar Square, Victorian Line, Nower Bridge, Westminster Abbey* [34] та ін., природний, екологічний код: *Green Belt*; гастрономічний код: *Pudding Lane*, економічний код: *Wall Street, Threadneedle Street, Throgmorton Street*, політичний код: *Parliament Square*; воєнний код: *Waterloo Bridge, Trafalgar Square* [34]. Антропонімічний код містить рангові семи: *Palace, Regent Street, Royal Courts of Justice, Big Ben*; гендерні: *Queen's House, Princess Street, King's Road* [34]; вікові (дитячі): *Disney Land* (м. Анахайм, штат Каліфорнія, США), *Midlarks, Coram's Fields Playground, Museum of Childhood (London)* [38]; ритуальні, гендерні: *St. Andrew Cathedral, St.Patric Cathedral, St.Katherine's Dock*; параметричні: *Highgate* [11, с. 46], *Great Metropolis* [33, с. 149]; професійні: *Guildhall* [34, с. 129].

Досліджувані топоніми також утворюють назви – запозичення, наприклад, з римської культури: *London Coliseum* [29, с. 55] – назва театру; з грецької культури: *Athanaeum, Athanaeum Club* – назва клубу джентельменів у центрі Лондона [29, с. 69]; з британської культури в американську: *Shakespeare Theatre*; назву столиці Нідерландів носить вулиця в Нью-Йорку *Amsterdam Avenue* та ін.

Деякі топоніми утворюють терміни, виражені словосполученнями Adj. + N з просторовим означенням – прикметником *American*, культурний код яких залежить від змісту означуваного іменника. Лексична семантика вирізняє фітоморфний код терміна: *American elm* – американський в'яз, зооморфний код: *American foxhound* – порода собаки "американський гончак", тобто гончак за лисами [24] та ін.

Функціонально-семантичні номінації простору N + N уживаються й у складі номінацій харчового коду, визначаючи рецепти їжі за певною місцевістю, що особливо типово для Великої Британії, наприклад, британська їжа: *Beef Wellington, Cumberland sausage, Devonshire Cream Tea, Lancashire hotpot, Yorkshire pudding* [35]; американська їжа: *Kansas-city-style barbeque, New England clam chowder, Hangtown fry, Chicago-style pizza* [36].

Символи штатів США утворені прикметником *American* включають зооморфний та фітоморфний коди: символ штату Делавер – *American holly* – американський гостролист, символ штату Вірджінія – *American dogwood* – американський кизил, символ штату Конектикут – *American robin* – малинівка американська, символ штату Аризона – кінь *Apaloose* [24].

Символічні назви штатів США втілюють історію народу. Наприклад, *Dixiland* [32, с. 126] – загальна назва південних штатів США, *Ancient Dominion* – назва штату Вірджінія, *Apachi State* – жартівливе найменування штату Аризона (за колишніми мешканцями – індіанцями племені апачі) [24].

До функціонально-семантичних лінгвокультурем належать урбаноніми та годоніми – символи, наприклад, *Wall Street* уособлює ньюйоркський грошовий ринок [22, с. 160], *White House* – американський уряд [22, с. 295], вулиця *Whitehall* – англійський уряд, *Lombard Street* – валютний ринок Англії [22, с. 296], *Threadneedle Street* – фінансовий центр Лондона [22, с. 319], *Throgmorton Street* – фондову біржу в Лондоні [22, с. 325].

Функціонально-семантичні лінгвокультуреми просторового коду, які утворюються на міжпольових зв'язках, поповнюють інші культурні коди перенесенням просторової семантики в інші тематичні групи з утворенням термінів. Наприклад, у галузі торгівлі, реклами та ін., він означає предметний код: *Royal Worcester* – Ройял Вустер – марка англійського фарфору, що виготовляється в місті Вустері (графство Вустершир) [33, с. 171; 13, с. 276]; *Windsor Collection* – американські скляні вироби та ін.; гастрономічний код: *Manhattan* – Манхетен став назвою коктейлю [29, с. 151; 11, с. 213]; Просторовий компонент семантики містять англійські назви відомих брендів автомобілів: *Lendrover*, *Overland*, *Roadster*, *Continental*.

Функціонально-семантичні номінації простору представлені також символами, у складі яких антропонімічний, предметний, графічний, ментальний та інші коди позначають простори країн. Наприклад: *St. George*, *St. Andrew* – символи Великобританії на державному прапорі (популярна назва – *High Jack*); *Stripes and Stars* – символи на прапорі США (популярні назви – “*Stars and Stripes*”, “*Old Glory*” and “*The Star-Spangled Banner*”). Такі номінації являють собою перехідні явища у ФСП простору з інших ФСП.

Функціонально-стилістичні репрезентації простору охоплюють різностильові, різножанрові, прості та складні образні номінації, наприклад, словосполучення політичної тематики: *grey zone* – країни між Росією та членами Євросоюзу [4, с. 145] означає невизначену економічну зону; *green zone* – зона, безпечна для проживання [4, с. 95] – метафора, утворена переносом значення з природи на суспільство.

Функціонально-стилістичні образні топоніми утворюють віртуальний простір, уподібнений реальному, уособлюючи вподобання та традиції мешканців англомовних країн, наприклад: *Ambridge Village* – селище в Англії, де проживають та працюють вигадані персонажі відомих телесеріалів [26, с. 37]; *Acacia Avenue* – уявна типова вулиця околиць Великої Британії, де пересічні мешканці живуть за старими традиціями [26, с. 5].

Деякі просторові номінації можуть утрачати або дезактуалізувати своє просторове значення в певних контекстах. Наприклад, фразеологізм *to the ground* – “повністю, ретельно, в усякому відношенні” [27, с. 1214]; сленгізми *ground* у значенні “могила” [27, с. 1214]; заст. *side* – “околиця лісу, міста” [28, с. 2815], заст., арх. *side* – “сторінка книги або письмового твору” [28, с. 2815] та ін.

Фразеологічні функціонально-стилістичні репрезентації простору також відображають національне мислення мешканців англомовних країн [2, с. 203; 13; 19, с. 14]. Просторова семантика таких фразеологізмів є основою для утворення переносних метафоричних, стійких значень та додаткових конотацій, за актуалізацією яких вона, як правило, дезактуалізується (див. детальніше в [20, с. 121]). Наприклад: *on the ground* – “на місці подій, наприклад, війни, на відміну від місця, де ситуація обговорюється політиками” [26, с. 614–615]; *to keep one's ear to the ground* – “уважно стежити за всім навкруги” [26, с. 615]; *this side* – “недалеко” [26, с. 615]. Наведені фразеологізми мають соціальну культурологічно марковану семантику, засновану на внутрішній формі – відношенням у просторі.

Класифікація лінгвокультурних репрезентацій простору в британському та американському варіантах англійської мови Великої Британії та США ґрунтується на лексико-граматичному, лексико-семантичному та функціонально-семантичному критеріях, оскільки лінгвокультурні номінації простору, як свідчить проведене дослідження, різняться за своєю структурою, семантикою та функціонуванням у мові.

До лексико-граматичних особливостей лінгвокультурних номінацій простору належать такі: вживання іменників з артиклем та без артикля, в однині та множині; вживання афіксів, суфіксів та основ з просторовим значенням. Лексико-семантичні номінації включають національні назви видів простору. Закономірностями утворення функціонально-семантичних номінацій-топонімів є перехід загальних назв простору в розряд власних, а функціонально-

семантичні номінації включають терміни, символи, рекламні назви, асоціації, застарілі, сленгові, контекстуальні ЛСВ, фразеологізми, ідіоми. Особливістю топонімів США є наявність дублів номінацій топонімів інших країн (Великої Британії, Італії, ОАЕ та ін.).

Функціонально-семантичні та лексико-семантичні репрезентації просторового коду – топоніми та назви предметів у Великій Британії та США – містять країнознавчі (історичні, антропонімічні, предметні та ін.) компоненти семантики. Їм властиві дивергенти, запозичення, міжпольові перехідні явища та інші лінгвокультурні особливості. Просторовий код представлений також в інших кодах культури як їхній складник.

Подальші наукові студії вивчення лінгвокультурних репрезентацій простору спрямовані на лінгвокультурологічне, психолінгвістичне, лінгводидактичне та етнолінгвістичне дослідження англійської мови в її територіальних та інших варіантах.

Література

1. Басиров Ш. Р. Типология дієслів із рефлексивним комплексом в індоєвропейських мовах : [монографія] / Шаміль Рафаїлович Басиров. – Донецьк : ДонНУ, 2004. – 333 с.
2. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М. : Междунар. Отношения, 1980. – 341 с.
3. Воробьев В. В. Лингвокультурология : [монографія] / В. В. Воробьев. – М. : Изд-во Российского университета дружбы народов, 2006. – 112 с.
4. Зацний Ю. А. Мова і суспільство : збагачення словникового складу сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний, Т. О. Пахомова. – Запоріжжя : ЗДУ, 2001. – 243 с.
5. Корунець І. В. Порівняльна типологія англійської та української мов : навчальний посібник / І. В. Корунець. – Вінниця : Нова Книга, 2003 – 464 с.
6. Кочерган М. П. Зіставне мовознавство : методи, принципи, аспекти й рівні дослідження / М. П. Кочерган // Мовознавство. – 2006. – №5. – С. 34–51
7. Кочерган М. П. Зіставний метод / М. П. Кочерган // Загальне мовознавство. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=15211>
8. Красных В. Этнопсихолингвистика и лингвокультурология / В. Красных. – М. : Гнозис, 2002. – 284 с.
9. Кубрякова Е. С. Категоризация мира : пространство и время (вступительное слово) / Е. С. Кубрякова // Категоризация мира : пространство и время : Материалы науч. конференции. – М. : Диалог. – МГУ, 1997. – С. 3–14.
10. Маслова В. А. Лингвокультурология / В. А. Маслова. – М. : АКАДЕМА, 2001. – 208 с.
11. Мацько Л. В. Стилїстика й історія української літературної мови у лінгводидактичному полі підготовки українських філологів / Л. В. Мацько // Вісник Львівського ун-ту. Серія філологія. – Львів : ЛГУ, 2010. – Вип. 50. – С. 112–116.
12. Медникова Е. Комментарий / Е. Медникова // Capote T. The Grass Harp. Breakfast at Tiffany's. – М. : Progress Publishers, 1974. – С. 193–223.
13. Мізін К. І. Порівняння у фразеології / Костянтин Іванович Мізін. – Вінниця : Нова Книга, 2009. – 240 с.
14. Микаелян Г. Комментарий / Г. Микаелян // Spark M. The Public Image. Stories. – М. : Progress Publishers, 1976. – С. 250–292.
15. Ольшанский И. Г. Лингвокультурология в конце XX века : итоги, тенденции, перспективы / И. Г. Ольшанский // Лингвистические исследования в конце XX века. – М., 2000. – С. 26–55.
16. Попова З. Д. Очерки по когнитивной лингвистике / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – Воронеж : Истоки, 2003. – 191 с.
17. Смирницкий А. И. Морфология английского языка / А. И. Смирницкий. – М. : Изд-во лит-ры на иностр. яз., 1959. – 440 с.

18. Снитко О. С. Коди культури у мовній об'єктивізації дійсності / О. С. Снитко // *Studia Linguistica* : зб. наук. праць. – К. : ВГЦ : Київський національний університет, 2008. – Вип. 1. – С. 115–121.
19. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / В. Н. Телия. – М. : Языки русской культуры, 1996. – 288 с.
20. Терехова С. І. Референція в системі орієнтаційних репрезентацій української, російської та англійської мов (поліпарадигмальне дослідження) : дис. ... доктора філол. наук : 10.02.17 / Світлана Іванівна Терехова. – Донецьк, 2012. – 530 арк.
21. Томахин Г. Д. Американский через американизмы / Г. Д. Томахин. – М. : Высшая школа, 1982. – 256 с.
- Довідники
22. *Англо-русский экономический словарь* / Под ред Р. Ц. Цаголовой. – М. : Изд-во Московского университета, 1976. – 334 с.
23. Ахманова О. С. *Словарь лингвистических терминов* / О. С. Ахманова. – М. : КомКнига, 2005. – 576 с.
24. Томахин Г. Д. *Лингвострановедческий словарь* / Г. Д. Томахин. – М. : Изд-во Русский язык, 1999. – 576 с.
25. *British National Corpus*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.natcorp.ox.ac.uk/>.
26. *Longman Dictionary of English Language and Culture*. – Edinbourg Gate, Harlow : Pearson Education University Limited, 2005. – 1620 с.
27. *Oxford Advanced Learner's Dictionary / Fourth Ed.* A. S. Hornby. – Oxford : Oxford University Press, 1989. – Т. I A-L. – 544 p.
28. *Oxford Advanced Learner's Dictionary / Fourth Ed.* A. S. Hornby. – Oxford : Oxford University Press, 1989. – Т. II M-Z. – 528 p.

Джерела ілюстративного матеріалу

29. Capote T. *The Grass Harp. Breakfast at Tiffany's* / T. Capote. – М. : Progress Publishers, 1974. – 156 p.
30. Khimunina T. *Customs, Traditions and Festivals of Great Britain* / T. Khimunina. – Л. : Просвещение, 1974. – 295 с.
31. Pochepstov G. G. *Language and Humour* / G. G. Pochepstov. – Kiev : “Vyssa Scola” Publ., 1982. – 326 p.
32. Sallinger J. D. *The Catcher in The Rye* / J. D. Sallinger. – М. : Progress Publishers, 1979. – 186 p.
33. Spark M. *The Public Image. Stories* / M. Spark. – М. : Progress Publishers, 1976. – 228 с.
34. *The World Cities. London* / Marshall Cavendish. – London and N.Y., 1978. – 100 p., ill.
35. http://en.wikipedia.org/wiki/British_cuisine
36. http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_American_foods
37. http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_towns_in_the_United_Kingdom
38. http://golondon.about.com/od/londonwithchildren/tp/Toddler_London.htm
39. <http://www.citytown.info/United-States.htm>
40. <http://www.merriam-webster.com/thesaurus/house>
41. <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
43. http://en.wikipedia.org/wiki/New_York_City